

VESTIXIOS DOS NOSOS DEVANCEIROS (X)

Santiago Prol

“Estou vendo a alborada que nace pola Serra: / achégase a ondada dun cántico inmortal, / e vexo que a montaña como un tesouro encerra / a cinsa do venerado Mariscal, / que aquilo é espreguiza gloriosa desta Terra, / que o Sol marca un vieiro romántico e triunfal” (Diante do San Mamede. Xosé Lois Parente).

O 21 de xaneiro de 1900 naceu Fernando Quiroga Palacios na antiga casa cuartel da Garda Civil [andando o tempo conformaría un dos fillos universais de Maceda co mariño João da Nova]. A comezos dos anos 30, xa de crego, fíxose amigo de Otero Pedrayo, Risco, Cuevillas, Xocas, Outeiriño... Publicou naquela altura na revista católica *Logos* [en clave galega] vindicando o traballo pastoral no noso idioma: “O crego da aldea non pode levar a cabo a súa misión esencial, a súa obriga de ensinar o Evanxeo, namentres non o ensine en galego”. No verán de 1936 implorou para que non executasen ao poeta Manuel Gómez del Valle, amigo -e “camarada”- de Benigno Álvarez. Procurou que rebaixasen penas a outros condenados. No edificio do seminario ourensán habilitou unha sección para orfos de presos e paseados. En 1945 foi designado bispo de Mondoñedo. A cadeira arcebispal en Compostela acadouna en 1949. Tres anos despois foi nomeado cardeal. Tamén académico de honra da Real Academia Galega pola súa defensa de Galicia. Outrosí Fillo Predilecto de Maceda e Fillo Adoptivo de Compostela e da Coruña. En 1958 presidiu, con Otero Pedrayo e Aquilino Iglesia Alvariño, a coroación de Ramón Cabanillas como Poeta da Raza en Padrón. Foi o 1º presidente da Conferencia Episcopal Española en 1966. Deulle pulo aos tres Anos Santos nos que estivo á fronte do arcebispado [1954/1965/1971]. Con eles sentou os alicerces do actual éxito do Xacobeo. Conseguiu Quiroga Palacios que a liturxia se puidese empregar en galego. Foi o primeiro cardeal en toda a historia que oficiou unha misa no noso idioma, poucos meses antes do seu pasamento ao empardecer 1971. Dende o Concilio Vaticano II [cultivou fonda amizade con Xoán XXIII] converteuse nun cardeal aberto cunha pastoral preocupada por Galiza. Está soterrado a carón do Pórtico da Gloria

na catedral compostelá. O Cardeal de Galicia foi quen lle encargou ao musicólogo López Calo que repuxera os instrumentos que o Mestre Mateo gravurou en pedra granítica e que hoxe son unha realidade sonora.

En 1923 a Irmandade Nazionalista Galega de Ourense contaba con representantes en Maceda. En 1930 o inqueda poeta, telegrafista, letrado e boticario Xosé Lois Parente, que nacera na vila en 1903, estaba na órbita da Irmandade Galeguista de Ourense. Ao ano seguinte consta militando no Partido Nazionalista Republicano con Otero e Risco e -axiña- no Partido Galeguista [PG] dende o seu nacemento en decembro daquel 1931. O bardo X. L. Parente [do que se cumpren 70 anos do seu pasamento neste 2018] semellaba un emprendedor notábel: exercía como xefe de Telégrafos en Maceda, rexentaba unha céntrica farmacia e asesoraba aos sindicatos da contorna de Maceda como xurisconsulto. Trouxo á nosa vila en 1932 a Alexandre Bóveda -ao que lle compuxo un poema patriótico- e tamén a Antón Alonso Ríos para un mitin a prol da Autonomía. En 1933 inaugurouse a Biblioteca Pública de Maceda, logo da iniciativa do galeguista Xosé Lois Parente e doutros sete veciños [José González Nóvoa da Sociedade Obreira; Marcelino Bermúdez, avogado; Sergio Conde, farmacéutico; Julio Álvarez, párroco; Manuel Caride, oficial de Correos; Eloy Vidal, mestre e tamén Emilio Ramos Formoso, o “sempiterno” secretario do Concello. Conformaran a xestora que se tiña creado en 1929, para fundar a Biblioteca Pública -hogano leva o nome de Francisco Carballo-, mesmo co respaldo manifesto do alcalde Pedro Requejo e o concelleiro Fabriciano Casado Palmeiro]. Outrosí co apoio e petición formal ao Goberno da República do deputado ourensán Ramón Otero Pedrayo co que compartiu Xosé Lois Parente, o 4 de novembro daquel 1933, un encontro político en Maceda, pois o “patriarca” presentábase como cabeza de lista polo Partido Galeguista ás Eleccións Xerais nesta circunscrición. Otero Pedrayo dirixira a súa intervención ás mulleres de Maceda e contorna, pois era a primeira vez que podían votar. As verbas de X.L. Parente recolleunas *Heraldo de Galicia* o 7 de novembro: “Quen se avergoñe das súas orixes e do emprego da nosa lingua, non merece ser deputado”. En marzo de 1934 constituíranse as Mocidades Galeguistas de Maceda con Juan González Coello como secretario xeral, persoeiro salientábel que, andando o tempo, chegaría a xuíz e logo a maxistrado.

Benigno Álvarez nacera tamén na vila o mesmo ano que Quiroga Palacios [1900]. Seu pai Demetrio fora alcalde de Maceda dende 1913 até 1919, ano no que finou. En 1923 Benigno Álvarez creou a Caixa Postal de Aforros local, co seu amigo galeguista Xosé Lois Parente e outras trece persoas da burguesía vilega [Abraham Movilla, Matias Bobillo, Aureliano Ferreiro, Manuel Casado, Cándido Bobillo, Sergio Conde, Antonio Domínguez, Emilia del Riego, Sara Ramos, Eloy Vidal, Bernardino Fernández, Pablo Torres e Rogelio Fernández]. Ese ano tamén fundou Benigno, con Xavier Prado Lameiro e quince colegas máis, o Colexio de Veterinarios de Ourense. Distinguiuse como activista cultural en Maceda nos anos 20. Escribiu textos premonitorios no semanario *La República*: “Nos días de aparente calma diríxenos un militar: nos días de borrasca, precursora da gran treboada, os civís”. Outrosí de forte contido: “Feito con follas de pedra, gravado coa metralla e con ilustracións en vermello. Só da barricada sae o Código”. En 1930 dous amigos de Benigno, que tamén colaboraban en *La República*, impartían docencia en Maceda. Albino Núñez [avó do gaiteiro universal Carlos Núñez] e Baltasar Vázquez eran pedagogos avanzados. Dirixiran a revista *Escuela del Trabajo*, voceiro da Asociación de Traballadores do Ensino de Ourense [ATEO]. Os dous foran depurados por mor do que veu despois do verán do 36, con outros mestres daquel sindicato docente.

Ao día seguinte de proclamarse a II República en España [14 de abril de 1931], Benigno Álvarez presidiu a xunta administrativa do Concello de Maceda, exercendo como alcalde dez días [o 25 de abril fora substituído por Manuel Casado Arnáez e, dende o 11 de xuño, exercería como rexedor Pedro Requejo]. Naquela altura Maceda abeiraba os 6.000 habitantes de feito. Pouco despois Benigno fora nomeado secretario de agricultura do Partido Republicano Radical Socialista [PRRS] en Ourense. No verán daquel 1931 ingresou no Partido Comunista de España [PCE], dándolle un xiro copernicano á súa vida e á da súa familia. En 1932 elixírono secretario político do PCE en Ourense. Interveu en galego no IV Congreso do PCE en Sevilla, inseríndose no seu Comité Central. Mesmo demandou un Partido Comunista en clave nosa. Presentouse ás eleccións de 1933 como cabeza de lista na provincia de Ourense pola Fronte Única cun resultado infrutuoso.

Na Revolución de Outubro de 1934, Benigno Álvarez mobilizou aos labregos e obreiros da contorna [entre os días 7 e 10], cun chamamento “para que se preparasen para tomar o poder”. No Monte da Torre (parroquia de Figueiroá, Paderne) xuntaran máis de 300 campesiños con escopetas, algunhas pistolas e bandeiras vermellas coa fouce e o martelo. A Garda Civil detivera a catro sindicalistas agrarios. Benigno e a súa irmá Neves [mestra casada con Francisco Barbado, un cadro relevante do PCE en Pontevedra] estaban “en busca e captura” dende o 30 de outubro. Pecháranlle a clínica e perdera a praza de inspector veterinario de Maceda e de inspector pecuario de Esgos “ao non atender as obrigas do seu cargo”. Nunha nota do Goberno Civil imprintaban: “O gobernador Ibars Areste recibiu aos xornalistas, aos que lles dixo que lle notificara ao alcalde de Maceda, para que lle comunicase por escrito se o profesor veterinario Benigno Álvarez se atopaba á fronte da súa clínica, para en caso contrario, proceder a súa clausura”. O 4 de decembro daquel ano a Garda Civil de Maceda detiña a Demetrio Álvarez, irmán de Benigno, ferrador de profesión e activista a prol do comunismo. Benigno refuxiouse na cidade da Coruña, onde viviu clandestinamente coa súa compañeira Enriqueta Iglesias Meana, quen deu á luz alí ao seu fillo Ícaro. No verán de 1935 regresaron os tres a Ourense. Benigno foi detido e permaneceu na cadea até a primeira semana de decembro. Logo virían meses frenéticos: a Fronte Popular, o plebiscito estatutario de Autonomía [que apoiaron Quiroga Palacios, Xosé Lois Parente e Benigno Álvarez], os tráxicos intres do Golpe do 36 e as súas demoledoras consecuencias...

BIBLIOGRAFÍA:

Parente, X. L.: *Con prisma azul* (La Región, 1933).

Prol, S.: *Quiroga Palacios. Traxectoria vital e pastoral* (Encrucillada, núm. 103, 1997).

Prol, S.: *Xosé Lois Parente, poeta e galeguista na II República* (Postal Editores, 2006).

Prol, S.: *Benigno Álvarez, un comunista na Galiza dos anos 30* (ANT, 2008).

Publicacións periódicas: *Logos*, *Heraldo de Galicia*, *La República*, *Misión*, *La Región*, *Escuela de Trabajo*, *A Nosa Terra*, *Nós*.